

مدل‌یابی اعتیاد به اینترنت براساس سبک‌های هویت: نقش واسطه‌ای ناگویی هیجانی

The Modeling of Internet Addiction Based on Identity Styles: The Mediating Role of Alexithymia

Hossein Ali Ghanadzadegan
PhD Candidate
Islamic Azad University
Central Tehran Branch

Mahdiye Salehi, PhD
Islamic Azad University
Central Tehran Branch

مهديه صالحی
استادیار گروه روان‌شناسی
دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی

حسینعلی قناده‌زادگان
دانشجوی دکتری روان‌شناسی عمومی
دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

Roya Kochakentzar, PhD
Islamic Azad University
Central Tehran Branch

Mozhgan sepahmansor, PhD
Islamic Azad University
Central Tehran Branch

مژگان سپاه منصور
دانشیار گروه روان‌شناسی
دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

رویا کوچک انتظار
استادیار گروه روان‌شناسی
دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

چکیده

این پژوهش با هدف مدل‌یابی اعتیاد به اینترنت براساس سبک‌های هویت با واسطه‌گری ناگویی هیجانی در دانش‌آموزان و از نوع پژوهش‌های همبستگی مبتنی بر روش مدل‌یابی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری این پژوهش تمام دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر ساری تشکیل بود. ۳۶۱ نفر با استفاده از روش نمونه‌برداری مرحله‌ای انتخاب شدند و به مقیاس سبک هویت (برزونسکی، ۱۹۹۲)، مقیاس ناگویی هیجانی تورنتو (بگبی، تیلور و پارکر، ۱۹۹۴) و مقیاس اعتیاد به اینترنت (یانگ، ۱۹۹۸) پاسخ دادند. یافته‌ها نشان داد که مدل پژوهش دارای برازش است و ۴۱ درصد از اعتیاد به اینترنت توسط سبک‌های هویت و ناگویی هیجانی قابل تبیین است. همچنین بین سبک‌های هویت اطلاعاتی و هنجاری با زیرمقیاس‌های اعتیاد به اینترنت همبستگی منفی و بین زیرمقیاس‌های ناگویی هیجانی با اعتیاد به اینترنت همبستگی مثبت معناداری وجود داشت. نتایج این پژوهش با تأکید بر ضرورت نقش هویت و همچنین نقش واسطه‌ای متغیر ناگویی هیجانی بر گرایش افراطی به اینترنت در دانش‌آموزان، می‌تواند تلویحات کاربردی برای بهبود وضعیت روان‌شناختی ارائه دهد.

واژه‌های کلیدی: اعتیاد به اینترنت، سبک‌های هویت، ناگویی هیجانی

Abstract

The study aimed to investigate the internet addiction model based on identity styles and mediating role of alexithymia in students. This research was a correlational research based on the structural equation modeling method. The statistical population of this study was all of secondary high school students in Sari. In this study, 361 people were selected by multistage sampling and responded to the Identity Style Scale (Berzonsky, 1992), Toronto Alexithymia Scale (Bagby, Taylor & Parker, 1994), and Internet Addiction Scale (Young, 1998). The findings showed good model fit and 41% of Internet addiction variance were explained by identity styles and alexithymia. The results of this study highlights the importance of the role of identity as well as the mediating role of alexithymia on students' extreme internet tendencies and has implications for improving mental health.

Keywords: internet addiction, identity styles, alexithymia

received: 21 January 2018

accepted: 19 December 2018

Contact information: Ghanad.hamid@yahoo.com

دریافت: ۹۶/۱۰/۳۰

پذیرش: ۹۷/۰۹/۲۷

این مقاله برگرفته از رساله دکتری رشته روان‌شناسی عمومی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی است.

مقدمه

امروزه اعتیاد به اینترنت^۱ در جوامع و فرهنگ‌های مختلف رواج یافته (لی، کو و چو، ۲۰۱۵) و شیوع فزاینده آن ضرورت شناسایی علل، پیامدها و عوارض آن را نزد پژوهشگران و متخصصان آشکار کرده است (ابراهیمی مقدم و اکبری، ۱۳۹۴). رشد روزافزون اعتیاد به اینترنت و پیامدهای آن باعث شده از این اختلال به عنوان اعتیادی یاد شود که متداول‌تر از همه اعتیادهای رفتاری است (ساریسکا، لاجمن، مارکت، روتر و مونتاز، ۲۰۱۷). افراد جوان‌تر در استفاده از اینترنت به کارکردهای تفریحی و تفکیک دو حوزه مجازی و واقعی توجه بیشتری دارند (ولادی و صفر، ۱۳۹۶). این گروه بیشتر به دنبال گسترش شبکه‌های دوستی و در عین حال استفاده از فرصت‌هایی هستند که اینترنت برای ناشناس ماندن و گاه پنهان ساختن هویت واقعی در اختیار قرار می‌دهد (سیکیان، کیا و ون، ۲۰۱۵). بدیهی است ایجاد وابستگی و افراط در نوع و نحوه استفاده می‌تواند معضلاتی شخصی و اجتماعی را سبب شود (منصوری، توحیدی و رحمتی، ۱۳۹۳)، چو و لی (۲۰۱۷) نشان داده‌اند که چگونگی استفاده از اینترنت با ویژگی‌های شناختی، عاطفی و شخصیتی و هویتی کاربر مرتبط است.

برزونسکی (۲۰۱۲) هویت را چهارچوبی شخصی می‌داند که به عنوان منبعی برای تفسیر تجارب استفاده می‌شود. به این ترتیب اطلاعات مربوط به هویت تفسیر می‌شود و براساس این تفسیر به مادّه‌ها و مسائل مربوط به زندگی پاسخ داده می‌شود. در بررسی شباهت یا تفاوت افراد از نظر نحوه شکل‌گیری هویت سه سبک هویت شناسایی شده است (ابراهیمی مقدم و اکبری، ۱۳۹۴). این سبک‌ها نشان‌دهنده راهبردهای ترجیحی شناختی-اجتماعی افراد هنگام درگیر شدن با تکلیفی که به ساخت یا حفظ احساس هویت مربوط می‌شود یا اجتناب از آن است. افراد با سبک اطلاعاتی^۲ آگاهانه و به طور فعال به جست‌وجوی اطلاعات و ارزیابی می‌پردازند اما افراد با سبک هنجاری^۳ ارزش‌ها و عقاید را بدون ارزیابی آگاهانه می‌پذیرند و درونی می‌کنند و افراد با سبک هویت سردرگم^۴ در همه موارد تعلل و درنگ بسیار دارند (برزونسکی، سیهسوج، دوریز و سویننس، ۲۰۱۱). با مشکلات حمایت‌های

اجتماعی، بسیاری از روابط عاطفی نیز کاهش می‌یابد و نپرداختن به این مباحث عاطفی به گرایش بیشتر فرد و وابستگی و اعتیاد او به اینترنت منجر می‌شود (اسکی میکا و دیگران، ۲۰۱۶).

از دیگر متغیرهای تأثیرگذار بر اعتیاد به اینترنت ناگویی هیجانی^۵ است که با طیف وسیعی از مشکلات روانی مانند اختلال اضطرابی و افسردگی همراه است و نوعی اختلال در عملکرد شناختی-هیجانی تلقی می‌شود که در آن فرد ناتوان از انتقال تجارب هیجانی خود در قالب احساسات و تصورات است (اسچیمنتی و دیگران، ۲۰۱۷). ناگویی هیجانی سازه‌ای چندوجهی شامل دشواری در شناسایی احساسات^۶ و تمایز بین احساسات^۷ و تهییج‌های بدنی مربوط به برانگیختگی هیجانی است، که در عین حال بر ابعاد شناختی نیز تأثیر می‌گذارد که شامل الگوی شناختی عینی (غیرتجسمی)، عمل‌گرا و واقعیت‌محور است (لایورز، کارانتونیز، ادوارد و توربرگ، ۲۰۱۶). اسپنسیری، والاستیرو و کروتیف (۲۰۱۶) دریافتند که افراد مبتلا به ناگویی هیجانی با تحریف تهییج‌های بدنی بهنجار، نشانه‌های بدنی انگیختگی هیجانی را بد تفسیر می‌کنند. پژوهش‌ها نشان می‌دهد که افراد مبتلا به ناگویی هیجانی در شناسایی صحیح هیجان‌ها در روابط اجتماعی دچار مشکل می‌شوند و این امر باعث دوری‌گزینی آنان می‌شود (مانیاسی و دیگران، ۲۰۱۷) این افراد به طور کلی آمادگی زیاد برای اعتیاد به اینترنت دارند (گایو و دیگران، ۲۰۱۸)؛ به این صورت که فرد تمایل به ارتباط دارد، اما با توجه به نقایص پردازش هیجانی به فضای اینترنتی گرایش پیدا می‌کند (بولات، یاووز، الیاکیک و زورلو، ۲۰۱۷). پژوهش‌ها نشان می‌دهد که اعتیاد به اینترنت با پایین بودن حرمت خود و ضعف در برقراری روابط اجتماعی (تسای و دیگران، ۲۰۰۹؛ بولات و دیگران، ۲۰۱۷؛ گایو و دیگران، ۲۰۱۸)، شادکامی (رستگار، عبدالمی و شاهقلیان، ۱۳۹۳)، زیاد بودن رفتارهای برانگیخته و پرخاشگری (کیم، نامکونگ، کو و کیم، ۲۰۰۸)، ویژگی‌های شخصیتی (زهانگ، هردین و سان، ۲۰۱۱)، استفاده نکردن از راهبردهای مقابله‌ای مناسب و نقص در سلامت روانی (بهادری خسروشاهی و هاشمی‌نصرت‌آباد، ۱۳۹۰) ارتباط معنادار دارد.

اعتیاد به اینترنت پدیده‌ای مزمن و فراگیر است که صدمات

1. internet addiction
2. information style
3. confused style

4. identity diffusion
5. alexithymia
6. difficulty in identifying feelings

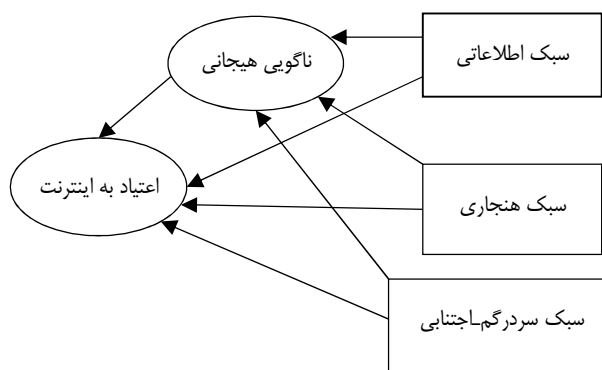
7. distinction between emotions

متغیر و با احتساب احتمال وجود پرسشنامه‌های ناقص با استفاده از روش نمونه‌برداری مرحله‌ای و رعایت نسبت جنس (۴۹ درصد دختر و ۵۱ درصد پسر) به‌عنوان نمونه انتخاب شدند.

سیاهه سبک هویت^۲ (برزونسکی، ۱۹۹۲). این سیاهه ۴۰ ماده و چهار زیرمقیاس (اطلاعاتی^۳، هنجاری^۴، سردرگم-اجتنابی^۵ و تعهد^۶) دارد که ۱۱ ماده آن مربوط به زیرمقیاس اطلاعاتی، ۹ ماده آن مربوط به زیرمقیاس هنجاری و ۱۰ ماده آن مربوط به زیرمقیاس سردرگم-اجتنابی و ۱۰ ماده دیگر مربوط به زیرمقیاس تعهد است که برای تحلیل ثانویه استفاده می‌شود و سبک هویتی محسوب نمی‌شود. در این پژوهش از ۳۰ ماده استفاده شد. نمره‌گذاری این سیاهه بر اساس مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای به شکل کاملاً مخالفم: ۱، مخالفم: ۲، نظری ندارم: ۳، موافقم: ۴، کاملاً موافقم: ۵، با توجه به این نکته که نمره‌گذاری ماده‌های ۹، ۱۱، ۱۴، ۲۰ به صورت معکوس است، انجام شد. بنابراین بیشترین امتیاز ۲۰۰ و کمترین امتیاز ۴۰ است. روایی این سیاهه را برزونسکی (۱۹۹۲) تایید کرده و اعتبار آن به روش آلفای کرونباخ برای سبک هویت اطلاعاتی، سبک هویت هنجاری و سبک هویت اجتنابی-سردرگم به ترتیب ۰/۶۲، ۰/۶۶ و ۰/۷۳ است. در ایران هم غضنفری (۱۳۸۳) ضرایب آلفای کرونباخ را برای سبک اطلاعاتی، سبک هنجاری و سبک اجتنابی-سردرگم به ترتیب ۰/۶۷، ۰/۵۲ و ۰/۶۲ به دست آورده است. در این پژوهش هم اعتبار به روش آلفای کرونباخ برای سبک اطلاعاتی ۰/۸۲، هنجاری ۰/۷۰ و سردرگم-اجتنابی ۰/۷۶ به دست آمد.

مقیاس ناگویی هیجانی تورنتو^۷ (بگی و دیگران، ۱۹۹۴). این مقیاس دارای ۲۰ ماده و سه زیرمقیاس (دشواری در شناسایی احساسات، دشواری در توصیف احساسات^۸ و تفکر عینی^۹) است و براساس طیف ۵ درجه‌ای لیکرت (کاملاً مخالف، مخالف، نظری ندارم، موافق و کاملاً موافق) نمره‌گذاری شده است که به ترتیب از ۱ تا ۵ نمره‌گذاری می‌شوند. روایی مقیاس ناگویی هیجانی توسط سازندگان آن مورد تایید قرار گرفت. اعتبار آن نیز با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ توسط بگی و دیگران (۱۹۹۴) ۰/۸۷ و در ایران توسط بشارت (۱۳۸۷) هنجار و اعتبار به روش آلفای کرونباخ

جدی جسمانی، مالی، خانوادگی و اجتماعی در پی دارد. به‌ویژه استفاده افراطی از اینترنت در عادت‌های مطالعه دانش‌آموزان تغییراتی ایجاد می‌کند که پس از تحصیل در وضعیت شغلی و اقتصادی آنان مؤثر است. هدف این پژوهش ارائه مدل ساختاری رابطه اعتیاد به اینترنت با سبک‌های هویت با واسطه‌گری ناگویی هیجانی در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر ساری بوده است. مدل مفهومی پژوهش براساس ارتباط بین اعتیاد به اینترنت با سبک‌های هویت (حجازی، ویسانی، قادری و یزدان‌پناه، ۱۳۹۴؛ رحمتی و کرامتی، ۱۳۹۵؛ مرسونبال، ۲۰۱۴) و ارتباط ناگویی هیجانی با اعتیاد به اینترنت (جمشیدی، ۱۳۹۱؛ شیمنتی و دیگران، ۲۰۱۷) تدوین شده است (شکل ۱).

شکل ۱. مدل پیشنهادی پژوهش

روش

این پژوهش با توجه به هدف آن از نوع پژوهش‌های بنیادی و از لحاظ شیوه گردآوری داده‌ها به صورت مقطعی و تحلیل داده‌های آن به روش توصیفی و از نوع پژوهش‌های همبستگی مبتنی بر روش مدل‌یابی معادلات ساختاری (SEM) و جامعه آماری آن کل دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر ساری در سال تحصیلی ۹۶-۹۵ به تعداد ۵۳۳۰ دانش‌آموز (۲۶۲۵ دختر و ۲۷۰۶ پسر) بود. برای سازگاری با الگوی معادلات ساختاری تعداد نمونه باید حداقل ۱۵ برابر متغیرهای مشاهده‌شده باشد (استیونس^۱، ۱۹۹۴ نقل از هومن، ۱۳۹۳) و در این پژوهش، ۳۶۰ نفر با توجه به تعداد متغیرهای مشاهده‌شده و تخصیص ضریب ۱۵ برای هر

1. Stevens, J.

2. Identity Style Inventory

3. informational

4. normative

5. confusing -avoidance

6. commitment

7. Toronto Alexithymia Scale

8. difficulty in describing emotions

9. objective thinking

پژوهش حاضر نیز اعتبار به روش آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۶۹، ۰/۷۱، ۰/۷۳، ۰/۶۹ و ۰/۷۴۰ به دست آمد. برای تحلیل داده‌ها از مدل‌یابی معادلات رگرسیون ساختاری استفاده شد.

یافته‌ها

در ابتدا با بررسی پیش‌فرض‌های آماری، با استفاده از آزمون‌های کشیدگی و چولگی، جبه‌ای و کولموگروف-اسمیرنوف داده‌های پرت شناسایی و سپس با استفاده از آزمون ماهالانوبیس^۲ داده‌های پرت حذف شد. همچنین پس از بررسی نرمالی داده‌ها مدل اندازه‌گیری دومتغیر پژوهش بررسی و تایید شد. نتایج میانگین واریانس‌های استخراجی^۳ (AVE) نشان می‌دهد همه مقادیر به‌دست‌آمده از زیرمقیاس‌های سبک‌های هویت، ناگویی هیجانی و اعتیاد به اینترنت در مدل اندازه‌گیری از حد معیار ۰/۵ بزرگ‌تر است که نشان‌دهنده روایی همگراست، همچنین اعتبار مرکب (اعتبار سازه) نشان می‌دهد که مقادیر به‌دست‌آمده از مولفه‌ها از حد معیار ۰/۰۷ بیشتر است و بنابراین موضوع AVE و اعتبار سازه^۴ CR پرسشنامه‌ها تایید می‌شود.

برای کل مقیاس ۰/۷۵، برای دشواری در تشخیص احساسات ۰/۷۲، دشواری در توصیف احساسات ۰/۷۲ و تفکر با جهت‌گیری خارجی ۰/۶۹ به دست آمده است. در پژوهش حاضر نیز اعتبار به روش آلفای کرونباخ برای تفکر عینی ۰/۸۳، دشواری در شناسایی احساسات ۰/۸۷ و دشواری در توصیف احساسات ۰/۹۱ به دست آمد. **آزمون اعتیاد به اینترنت^۱** (یانگ، ۱۹۹۶). این آزمون دارای ۲۰ ماده و در طیف ۵ درجه‌ای لیکرت (کاملاً مخالفم، مخالفم، نه موافق و نه مخالف، موافقم و کاملاً موافقم) طراحی شده است که به ترتیب از ۱ تا ۵ نمره‌گذاری می‌شود. آزمون اعتیاد به اینترنت دارای پنج عامل مشکلات اجتماعی، تأثیر بر عملکرد، فقدان مهارت، استفاده از چت و بی‌توجهی به شغل و وظایف است. روایی آزمون اعتیاد به اینترنت توسط سازندگان آن مورد تایید قرار گرفت. اعتبار آن نیز با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ توسط یانگ (۲۰۰۷) برای مشکلات اجتماعی، تأثیر بر عملکرد، فقدان مهارت، استفاده از چت، بی‌توجهی به شغل و وظایف به ترتیب ۰/۸۱، ۰/۸۳، ۰/۸۰، ۰/۷۹ و ۰/۸۱ گزارش شده است و در ایران علوی، جنتی‌فرد، اسلامی و رضاپور (۱۳۹۰) ترتیب ۰/۸۱، ۰/۷۳، ۰/۷۵، ۰/۷۴ و ۰/۶۲ به دست آمد. در

جدول ۱

میانگین، انحراف استاندارد و همبستگی اعتیاد به اینترنت، سبک‌های هویت و ناگویی هیجانی

متغیر	<u>M</u>	<u>SD</u>	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲
۱. سبک اطلاعاتی	۳۶/۶	۴/۲	-											
۲. سبک هنجاری	۳۱/۲	۴/۵	۰/۳۳**	-										
۳. سبک سردرگم-اجتنابی	۴۲	۶/۳	-۰/۱۸**	-۰/۱۷**	-									
۴. دشواری شناسایی احساسات	۲۰/۵	۵/۳	-۰/۰۳	-۰/۰۹*	-۰/۲۲**	-								
۵. دشواری توصیف احساسات	۱۴/۹	۳/۲	۰/۰۳	۰/۰۶	-۰/۲۱**	۰/۷۱**	-							
۶. تفکر عینی	۲۵/۴	۳/۳	-۰/۲۴**	-۰/۱۴**	-۰/۱۷**	۵۶**	-۰/۶۳**	-						
۷. ناگویی هیجانی	۶۰/۹	۱۰/۴	۰/۰۶	۰/۰۲	-۰/۲۳**	۹۱**	۰/۸۸**	۰/۸۰**	-					
۸. مشکلات اجتماعی	۳۶/۱۸	۱۰/۸۵	-۰/۱۷**	-۰/۱۷**	۰/۲۲**	۰/۲۲**	۰/۳۱**	۰/۲۷**	۰/۱۹**	-				
۹. تأثیر بر عملکرد	۷/۳۹	۲/۵۳	-۰/۱۸**	-۰/۱۲*	-۰/۲۴**	۰/۲۳**	۰/۲۸**	۰/۲۰**	۰/۲۰**	۳۶**	-			
۱۰. فقدان مهارت	۷/۲۳	۲/۴	-۰/۲۴**	-۰/۱۱۳*	-۰/۲۱**	۰/۱۹**	۰/۱۷**	۰/۱۷**	۱۸**	۰/۴۱**	۰/۳۳**	-		
۱۱. استفاده مرضی از چت	۷/۵۹	۲/۷۱	-۰/۲۳**	۰/۱۰	۰/۱۸**	۰/۱۷**	۰/۲۴**	۰/۲۳**	۰/۴۰**	۰/۵۲**	۰/۳۹**	-		
۱۲. بی‌توجهی به شغل و تحصیل	۷/۳۵	۲/۷۱	-۰/۲۱**	-۰/۱۹**	۰/۲۰**	۰/۲۰**	۰/۲۴**	۰/۲۸**	۰/۲۱**	۰/۵۴**	۰/۴۷**	۰/۴۴**	۰/۴۸**	-
۱۳. اعتیاد به اینترنت	۶/۶	۲/۳۶	-۰/۲۳**	-۰/۱۷**	۰/۱۷**	۰/۱۹**	۰/۱۷**	۰/۲۰**	۰/۱۷**	۰/۲۹**	۰/۵۷**	۰/۴۵**	۰/۳۲**	۰/۴۷**

*P < ۰/۰۵ **P < ۰/۰۱

1. Internet Addiction Test
2. Mahalanobis Test

3. average extraction variances

4. construct reliability

جدول ۳

برآورد مستقیم مدل با روش حداکثر درست‌نمایی

متغیر	b	β	R^2	معناداری
سبک هنجاری بر اعتیاد به اینترنت	-۰/۸۲	-۰/۶۶	۰/۵۴	۰/۰۰۱
سبک اطلاعاتی بر اعتیاد به اینترنت	-۰/۲۳	-۰/۶۲	۰/۱۴	۰/۰۰۲
سبک سردرگم بر اعتیاد به اینترنت	۰/۰۱	۰/۱۱	۰/۰۰۱	۰/۰۴۸
ناگویی هیجانی بر اعتیاد به اینترنت	۰/۱۷	۰/۱۵	۰/۰۲۵	۰/۰۲۱

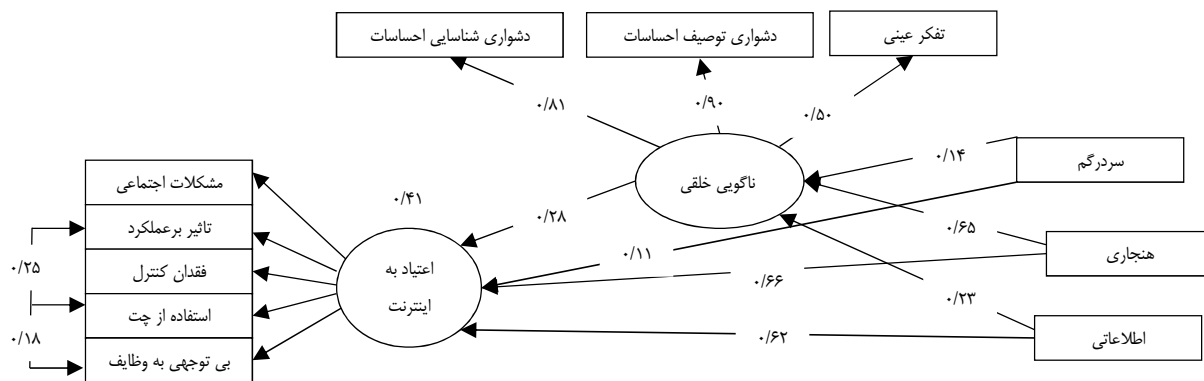
با توجه به نتایج جدول ۳ مسیر سبک‌های هویت و ناگویی هیجانی اثر مستقیم معنادار بر اعتیاد به اینترنت دارد.

جدول ۴

برآورد مستقیم مدل با روش حداکثر درست‌نمایی

متغیر	مسیر مستقیم	مسیر غیر مستقیم	R^2	معناداری
سبک سردرگم بر اعتیاد به اینترنت	۰/۱۱	۰/۱۴	۰/۰۱	۰/۰۳۱
با واسطه‌گری ناگویی هیجانی				
سبک هنجاری بر اعتیاد به اینترنت	-۰/۶۶	-۰/۶۵	۰/۴۲	۰/۰۰۱
با واسطه‌گری ناگویی هیجانی				
سبک اطلاعاتی بر اعتیاد به اینترنت	-۰/۶۲	-۰/۲۳	۰/۱۴	۰/۰۰۱
با واسطه‌گری ناگویی هیجانی				

با توجه به مقادیر استاندارد شده (β)، استاندارد نشده (b) و (R^2)، مسیر سبک‌های هویت سردرگم، هنجاری و اطلاعاتی با واسطه‌گری ناگویی هیجانی بر اعتیاد به اینترنت، مقدار واریانس تبیین شده (R^2) ۰/۰۱، ۰/۴۲ و ۰/۱۴ است و با توجه به روش برآورد حداکثر درست‌نمایی مورد تایید واقع شد. در شکل ۲ مدل نهایی آزمون شده به همراه آماره‌های پیش‌بینی استاندارد شده است.

شکل ۲. مدل نهایی آزمون شده به همراه آماره‌های پیش‌بینی استاندارد شده

نتایج جدول ۲ همبستگی منفی معنادار بین سبک‌های هویت اطلاعاتی و هنجاری را با زیرمقیاس‌های اعتیاد به اینترنت در دانش‌آموزان نشان می‌دهد. بین زیرمقیاس‌های ناگویی هیجانی با اعتیاد به اینترنت در دانش‌آموزان همبستگی مثبت در سطوح ۰/۰۱ وجود دارد.

جدول ۲

شاخص‌های برازش حاصل از تحلیل داده‌ها و متغیرها پس از سه مرحله اصلاح

نام آزمون	مقادیر	مقدار به دست آمده	مقدار به دست آمده	نام آزمون	مقادیر	مقدار به دست آمده	مقدار به دست آمده
نام آزمون	قابل قبول	قبل از تصحیح	پس از تصحیح	نام آزمون	قابل قبول	قبل از تصحیح	پس از تصحیح
χ^2/df	< ۳	۵/۲۱۵	۲/۷۳	آزمون نیکویی برازش	-		
χ^2	-	۳۸۵/۹۱	۱۹۶/۵۶	مجذور خی	-		
DF	-	۷۴	۷۲	درجه آزادی	-		
RMSEA	< ۰/۱	۰/۱۱۵	۰/۰۴۹	ریشه دوم واریانس خطای تقریب ^۱	< ۰/۱	۰/۱۱۵	۰/۰۴۹
GFI	> ۰/۹	۰/۸۱۹	۰/۹۲۴	شاخص برازندگی تعدیل یافته ^۲	> ۰/۹	۰/۸۱۹	۰/۹۲۴
NFI	> ۰/۹	۰/۷۶۸	۰/۹۰۸	شاخص برازندگی هنجار شده ^۳	> ۰/۹	۰/۷۶۸	۰/۹۰۸
CFI	> ۰/۹	۰/۷۱۲	۰/۹۲۱	شاخص برازندگی مقایسه‌ای	> ۰/۹	۰/۷۱۲	۰/۹۲۱

مقدار RMSEA برابر با ۰/۰۴۸ و کمتر از ۰/۱ و نشان‌دهنده این است که میانگین مجذور خطاهای مدل مناسب و مدل قابل قبول است. همچنین مقدار خی دو به درجه آزادی (۲/۷۳) بین ۱ و ۳ و میزان شاخص GFI، CFI و NFI نیز تقریباً برابر یا بزرگ‌تر از ۰/۹ است که نشان می‌دهد مدل اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش مناسب است.

بحث

هدف از این پژوهش مدل‌یابی اعتیاد به اینترنت بر اساس سبک‌های هویت با واسطه‌گری ناگویی هیجانی در دانش‌آموزان بود. با توجه به مدل نهایی پژوهش به طور کلی متغیر برون‌زا توان پیش‌بینی ۴۱ درصدی متغیر اعتیاد به اینترنت را دارد و مدل پژوهش به طور کلی تأیید می‌شود. نقش سبک اطلاعاتی و ناگویی هیجانی در پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت نیز ضریب تبیین ۰/۱۴ و ۰/۲۵ درصد از واریانس اعتیاد به اینترنت را دارد. همچنین مسیر سبک‌های اطلاعاتی بر اعتیاد به اینترنت با واسطه‌گری ناگویی هیجانی، با توجه به مقدار به‌دست‌آمده، دارای واریانس تبیین‌شده (R^2) برابر با ۰/۱۴ است و اثر غیرمستقیم بر اعتیاد به اینترنت را با توجه به واسطه‌گری ناگویی هیجانی نشان می‌دهد. این نتایج همسو با یافته‌های پژوهش ابراهیمی‌مقدم و اکبری (۱۳۹۴)، جمشیدی (۱۳۹۱)، حجازی و دیگران (۱۳۹۴)، رحمتی و کرامتی (۱۳۹۵)، سیمکا و دیگران (۲۰۱۶)، شیمنتی و دیگران (۲۰۱۷)، فتحی و دیگران (۱۳۹۱)، و مرسونبال (۲۰۱۴) است.

طبق نظریه‌ی اریکسون (۱۹۶۸) مهم‌ترین تکلیف دوران نوجوانی حل‌وفصل بحران هویت در برابر گم‌گشتگی هویت و هدف از آن تبدیل شدن به فرد بزرگسالی است که از خودپنداشت منسجم و نقش ارزشمند در اجتماع برخوردار باشد. این بحران به‌ندرت در دوران نوجوانی به طور کامل حل‌وفصل می‌شود و مسائل هویتی در دوران بزرگسالی دوباره بروز می‌کند (بروزنسکی و دیگران، ۲۰۱۱).

همچنین افراد دارای سبک اطلاعاتی سطح تعهد بالا و وضعیت هویت کسب‌شده دارند و آگاهانه و فعالانه در جست‌وجوی اطلاعات و ارزیابی آن‌ها هستند (وینشتاین و دیگران، ۲۰۱۵). مدیریت مناسب ابراز و القای هیجانات توسط فرد هنگامی که در شرایط پرفشار قرار دارد، توان شناخت بهتر در شرایط متفاوت را ایجاد می‌کند، بنابراین فشارهای محیطی کمتری دریافت می‌کند و عملکردش بهبود می‌یابد. مشخصه‌های بیرونی که می‌تواند سازه ناگویی هیجانی را به عنوان واسطه‌تعدیل‌کننده رفتارها و انتخاب‌ها تبیین کند، ویژگی‌پردازش شناختی و تنظیم هیجانات است. هیجان دسته‌ای از

طرح‌واره‌های مبتنی بر پردازش اطلاعات شامل فرایندها و تجسم‌های نمادین و غیرنمادین و کاهش ابراز هیجان نشان‌دهنده‌ی نوعی فقدان یا بدتنظیمی هیجانات است. آسیب در ظرفیت‌های پردازش هیجانی مبتنی بر نارسایی هیجانی ممکن است عامل خطر احتمالی بروز انواع مشکلات و رفتارهای مخاطره‌گر باشد. افراد دارای سطح هویت‌یابی اطلاعاتی، چون از بحران گذشته و به تعهداتی پای‌بند شده‌اند، کمتر در معرض خطر اعتیادند. به نظر می‌رسد تعهد به ارزش‌های ایدئولوژیک، خانوادگی و شغلی به عنوان عامل محافظ عمل می‌کند و در پیشگیری از گرایش به اعتیاد به اینترنت مؤثر است.

از طرفی هم مسیر سبک هنجاری بر اعتیاد به اینترنت، با واسطه‌گری ناگویی هیجانی برابر با ۰/۴۲ است و اثر غیرمستقیم بر اعتیاد به اینترنت با توجه به واسطه‌گری ناگویی هیجانی نشان می‌دهد. بر اساس نظریه‌ی هویت‌بروزنسکی، سبک هنجاری، یک سیستم کنترل است که مجموعه‌ای از هنجارها و ضدهنجارها را در فرد و جامعه به وجود می‌آورد. بر این اساس هویت تعریفی است که فرد به واسطه تعامل خود با دیگران به دست می‌آورد، در سبک هویت هنجاری افراد از مراجع قدرت تبعیت می‌کنند، یعنی به اکتشاف نمی‌پردازند، اما به هنجارهای والدینی خود کاملاً متعهد هستند. ویژگی‌های این گروه عبارت است از: عدم بررسی و ارزیابی گزینه‌های مختلف، پذیرش هویت حاضر و آماده‌ی والدین بدون شناخت، انعطاف‌ناپذیری و رفتار متعصبانه، هراس از هرگونه اختلاف عقیده، تعصب قومی و نژادی بالا، حساسیت بالا به انتقاد، سلطه‌پذیری، زودرنجی شدید و ترس از طرد شدن (بروزنسکی، ۲۰۱۲). این افراد سطح کاوش بسیار پایین دارند، ولی به برخی از اهداف متعهد هستند. ارتباطات اجتماعی سبب می‌شود که افراد در مباحث هیجانی با خانواده یا همسالان اشتراکاتی ایجاد کنند و از نظر مفهومی نیز موجب دو بعد سازه ناگویی هیجانی یعنی شناسایی احساسات خود و توصیف آن‌ها برای دیگران می‌شود، بالطبع هنگامی که ابراز هیجانی رخ می‌دهد، سبب می‌شود که فرد انتخاب‌های بهتری را داشته باشد. بر پایه یافته‌ها انتظار می‌رود وقتی این افراد با چالش نسبت به هویت خود (مانند فشار همسالان برای تجربه چیزهای جدید) روبه‌رو شوند به‌سرعت به سبک هویت‌یابی

خویش‌داری و استقلال عمل هستند (چو و لی، ۲۰۱۷). بنابراین ویژگی‌های افراد دارای سبک هویتی سردرگم-اجتنابی و مشکلاتی که در سبک‌های مقابله‌ای و توانایی حل مسئله دارند و همچنین نداشتن برنامه مدون برای دستیابی به اهداف در زندگی، چندان دور از انتظار نیست که این شرایط تشدید شود. به اعتقاد کینگ و دیگران (۱۹۹۲) ناگویی هیجانی ساختاری است که احتمالاً با مهار هیجان مرتبط است، زیرا ناگویی هیجانی، ناتوانی در ابراز هیجان به دلیل نقص در توانایی پردازش، تنظیم یا بازداری آگاهانه‌تر ابراز هیجان است، که نهایتاً سبب می‌شود فرد توان مدیریت رفتاری مناسب را نداشته باشد و در نتیجه پیوند بین تجسم‌های نمادین هیجان‌ها با تصاویر ذهنی و لغات ضعیف می‌شود و از نظر شناختی کمتر مهارپذیر خواهد بود. به این ترتیب، پردازش شناختی اطلاعات هیجانی و تنظیم هیجان‌ها به صورت‌های مختلف با مشکل مواجه می‌شود (شیمنتی و دیگران، ۲۰۱۷). وجه مشترک تبیین‌های ارائه‌شده براساس یافته‌های پژوهشی مکرر این است که فرد مبتلا به ناگویی هیجانی دچار نوعی نقص و ناتوانی در پردازش شناختی اطلاعات هیجانی است. برخی پژوهش‌ها در زمینه بررسی ثبات زمانی ناگویی هیجانی این سازه را به عنوان صفت شخصیتی ثابت تأیید کرده، که بیان‌کننده نقص در پردازش شناختی اطلاعات هیجانی است (لایورز و دیگران، ۲۰۱۶). براساس رویکرد صفت‌محور، ناگویی هیجانی صرفاً نوعی سازوکار مقابله‌ای برای محافظت از خود علیه درماندگی هیجانی مرتبط با موقعیت‌های شدیداً آسیب‌زا و در نهایت این مسیرها سبب گرایش به اعتیاد با محوریت فضای مجازی است.

از محدودیت‌های پژوهش می‌توان به روش پژوهش اشاره کرد که در آن از ابزارهای خودگزارش‌دهی استفاده شده و پاسخ‌های آزمودنی‌ها را تحت تأثیر مطلوبیت اجتماعی با خطا روبه‌رو می‌کند. مقطعی بودن روش، شامل حالات روانی و وضعیت شخصی افراد، که بر نحوه تکمیل ابزارها اثر می‌گذارد و همچنین محدود بودن پژوهش به دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر ساری از دیگر محدودیت‌های این پژوهش بود. پیشنهاد می‌شود بر نقش معلمان در بالا بردن سطوح شناختی و هیجانی دانش‌آموزان برای هویت‌یابی و کسب

سردرگم بازگردند (چو و لی، ۲۰۱۷). بنا بر نتایج این پژوهش و تبیین‌هایی که برشمردیم در نهایت می‌توان گفت افراد دارای سبک هویت‌یابی هنجاری، با توجه به اینکه در جمع دوستان و همسالان خود پیرو هستند و در بیان احساسات بر حسب فضای حاکم بر گروه با جریان حاکم همانندسازی می‌کنند، اگر افراد گروه مبتلا باشند، افراد دارای سبک هویت‌یابی هنجاری به احتمال بیشتر از افراد مبتلای گروه تبعیت می‌کنند.

بررسی نقش پیش‌بینی‌کنندگی سبک سردرگم-اجتنابی و ناگویی هیجانی در پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت نیز حاکی از ضریب تبیین ۰/۰۰۱ و ۰/۰۲۵ درصد از واریانس اعتیاد به اینترنت است. همچنین مسیر سبک سردرگم-اجتنابی با اعتیاد به اینترنت با واسطه‌گری ناگویی هیجانی، با توجه به مقدار به‌دست‌آمده دارای واریانس تبیین‌شده (R^2) برابر با ۰/۰۱ است و اثر غیرمستقیمی بر اعتیاد به اینترنت با توجه به واسطه‌گری ناگویی هیجانی نشان می‌دهد. برای تبیین این یافته می‌توان به تعریف جهت‌گیری سردرگم-اجتنابی از دیدگاه برزونسکی اشاره کرد. طبق دیدگاه برزونسکی افراد دارای سبک هویت سردرگم-اجتنابی تمایل دارند روبه‌رو شدن با تعارض‌ها و مشکلات هویت را به تعویق بیندازند و رفتار آنان در موقعیت‌هایی که مجبور به انتخاب هستند تحت تأثیر استلزامات بیرونی آنی و لحظه‌ای شکل می‌گیرد. همچنین افراد دارای این سبک هویتی تعهدات ضعیف، مکان مهار بیرونی، برانگیختگی، خودمعلولی و وضعیت هویتی سردرگم (بدون تجربه بحران هویت و فاقد تعهد به اهداف خاص) دارند (برزونسکی و دیگران، ۲۰۱۱).

این افراد به دلیل امتناع از بررسی و ارزیابی اطلاعات مربوط به هویت در دنیای واقعی، در تشکیل هویت ناموفق‌اند. نوجوانان دارای سبک هویت سردرگم-اجتنابی تا حد ممکن از پرداختن به موضوعات مربوط به هویت و تصمیم‌گیری اجتناب می‌کنند و انتظار می‌رود افراد دارای چنین ویژگی‌هایی وقت خود را بیشتر در اینترنت و دنیای مجازی سپری کنند و کمتر وقت خود را به موقعیت‌های اجتماعی اختصاص دهند تا از تعارض‌ها و مشکلات هویت در امان بمانند. این افراد فاقد اهداف تحصیلی و شغلی ثابت و روشن و دارای سطوح پایین مهارت تحصیلی،

روان‌شناسی، آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی ایران، تهران، انجمن توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین.

منصوری، ز، توحیدی، ا. و رحمتی، ع. (۱۳۹۳). *ارائه و تعیین برآزش مدل روابط علیّ جو عاطفی خانواده، نارسایی هیجانی، خودکارآمدی، راهبردهای مقابله با استرس و رضایت از زندگی بر آمادگی به اعتیاد*. وزارت علوم، تحقیقات، و فناوری، دانشگاه شهید باهنر کرمان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی.

هومن، ح. ع. (۱۳۹۳). *مدل‌یابی معادلات ساختاری با کاربرد نرم افزار لیزرل*. تهران: انتشارات سمت.

Bagby, R. M., Taylor, G. J., & Parker, J. D. (1994). The twenty-item Toronto Alexithymia Scale-II. Convergent, discriminant, and concurrent validity. *Journal of Psychosomatic Research*, 38(1), 33-40.

Berzonsky, M. D. (1992). Identity style and coping strategies. *Journal of Personality*, 60(4), 771-788.

Berzinski, C. (2012). Recovery Mentorship Programs and Recovery from Addiction.

Berzonsky, M. D., Ciecuch, J., Duriez, B., & Soenens, B. (2011). The how and what of identity formation: Associations between identity styles and value orientations. *Personality and Individual Differences*, 50(2), 295-299.

Bolat, N., Yavuz, M., Eliaçık, K., & Zorlu, A. (2018). The relationships between problematic internet use, alexithymia levels and attachment characteristics in a sample of adolescents in a high school, Turkey. *Psychology, Health & Medicine*, 23(5), 604-611.

Chou, C., & Lee, Y. H. (2017). The moderating effects of internet parenting styles on the relationship between Internet parenting behavior, Internet expectancy, and Internet addiction tendency. *The Asia-Pacific Education Researcher*, 26(3-4), 137-146.

Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and Crisis*. New York: WW Norton & Company.

Gao, T., Li, J., Zhang, H., Gao, J., Kong, Y., Hu, Y., & Mei, S. (2018). The influence of alexithymia on mobile phone addiction: The role of depression, anxiety and stress. *Journal of Affective Disorders*, 225, 761-766.

استقلال فکری تاکید شود. با توجه به نقش روش‌های ارتباطی مناسب با دانش‌آموزان در بازه زمانی نوجوانی، توصیه می‌شود خانواده‌ها و مدارس برای عبور موفقیت‌آمیز نوجوانان از این دوران پرفشار سطوح انتظارات اجتماعی را متناسب با وضعیت آنان در نظر بگیرند.

منابع

ابراهیمی‌مقدم، ح. و اکبری، ح. (۱۳۹۴). *رابطه سبک‌های هویت و اعتیاد به اینترنت در دانشجویان دانشگاه علم و صنعت*. نخستین کنگره بین‌المللی جامع روان‌شناسی ایران، تهران، مرکز همایش‌های توسعه ایران.

بشارت، م. ع. (۱۳۸۷). *نارسایی هیجانی و سبک‌های دفاعی*. *مجله علمی پژوهشی اصول بهداشت روانی*، ۳، ۱۹۰-۱۸۱.

بهادری خسروشاهی، ج. و هاشمی‌نصرت‌آباد، ت. (۱۳۹۰). *رابطه سبک‌های دلبستگی، راهبردهای مقابله‌ای و سلامت روانی با اعتیاد به اینترنت*. *فصلنامه روان‌شناسی تحولی: روان‌شناسان ایرانی* ۸ (۳۰)، ۱۷۷-۱۸۸. جمشیدی، ب. (۱۳۹۱). *ناگویی خلقی و از خود بیگانگی در نوجوانان وابسته به اینترنت*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی دانشگاه محقق اردبیلی.

حجازی، ا.، ویسانی، م.، قادری، م. ص. و یزدان‌پناه، ش. (۱۳۹۴). *رابطه مکانیزم‌های دفاعی و سبک‌های هویت با اعتیاد به اینترنت در میان دانشجویان کارشناسی کوی دانشگاه تهران*. ششمین همایش سراسری آسیب‌های پنهان زیست دانشجویی، کردستان، جهاد دانشگاهی واحد کردستان.

رحمتی، ص. و کرامتی، ه. (۱۳۹۵). *ارتباط اعتیاد به اینترنت با خودکارآمدی اجتماعی، سبک‌های هویت و تفاوت‌های جنسیتی در دانشجویان*. *مجله تحقیقات نظام سلامت*، ۱۲ (۱)، ۵-۱.

رستگار، س.، عبدالمی، م. و شاهقلیان، م. (۱۳۹۳). *اعتیاد به اینترنت، صمیمیت اجتماعی و شادکامی در دانشجویان*. *فصلنامه روان‌شناسی تحولی: روان‌شناسان ایرانی*، ۱۱ (۴۲)، ۱۶۸-۱۵۹.

علوی، س.، جنتی‌فرد، ف.، اسلامی، م. و رضاپور، ح. (۱۳۹۰). *ارزیابی ملاک‌های تشخیصی DSM-IV-TR برای تشخیص اختلال اعتیاد به اینترنت*. *مجله تحقیقات علوم پزشکی زاهدان*، ۱۳ (۶)، ۳۵-۳۱. غضنفری، ا. (۱۳۸۳). *اعتباریابی و هنجاریابی پرسشنامه سبک هویت*. *مطالعات تربیتی و روان‌شناسی*، ۵ (۱)، ۹۴-۸۱.

ولادی، ف. و حیاتی، ص. (۱۳۹۶). *مطالعه رابطه بین حمایت اجتماعی ادراک شده با اعتیاد به اینترنت در دانش‌آموزان متوسطه ناحیه یک شهر ارومیه*. پنجمین همایش علمی پژوهشی علوم تربیتی و

- irritability, and alexithymia. *Journal of Behavioral Addictions*, 6(1), 92-97.
- Schimmenti, A., Passanisi, A., Caretti, V., Marca, L. L., Granieri, A., Iacolino, C., Gervasi, A. M., Maganuco, N. R., & Billieux, J. (2017). Traumatic experiences, alexithymia, and Internet addiction symptoms among late adolescents: A moderated mediation analysis. *Addictive Behaviors*, 64, 314-320.
- Spensieri, V., Valastro, C., & Cerutti, R. (2016). PO-31: technology addiction and alexithymia features in a sample of Italian adolescents. *Journal of Behavioral Addictions*, 5(S1), 58-59.
- Siqian, G., Kai, X., & Wen, H. (2015). The study on the Relationship between Alexithymia and Mental Health of Middle School Students. *Science of Social Psychology*, 5, 017.
- Tsai, F. H., Cheng, S. H., Yeh, T. L., Shih, C. C., Chen, K. C., Yang, Y. C., & Yang, Y. C. (2009). The risk factors of Internet addiction-A survey of university freshmen. *Psychiatry Research*, 167, 294-299.
- Weinstein, A., Dorani, D., Elhadfi, R., Bukovza, Y., Yarmulnik, A., & Dannon, P. (2015). Internet addiction is associated with social anxiety in young adults. *Annals of Clinical Psychiatry*, 27(1), 4-9.
- Young, K. S. (1998). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology & Behavior*, 1(3), 237-244.
- Young, K. S. (2007). Cognitive behavior therapy with Internet addicts: treatment outcomes and implications. *CyberPsychology & Behavior*, 10(5), 671-679.
- Zhong, B., Hardin, M., and Sun, T. (2011). Less effortful thinking leads to more social networking? The associations between the use of social network sites and personality traits. *Computers in Human Behavior*, 27, 1265-1271.
- Kim, E. J., Namkoong, K., Ku, T., & Kim, S. J. (2008). The relationship between online game addiction and aggression, self-control and narcissistic personality traits. *European Psychiatry*, 23, 212-218.
- King, L. A., Emmons, R. A., & Woodley, S. (1992). The structure of inhibition. *Journal of Research in Personality*, 26, 85-102.
- Lee, Y. H., Ko, C. H., & Chou, C. (2015). Re-visiting Internet addiction among Taiwanese students: A cross-sectional comparison of students' expectations, online gaming, and online social interaction. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 43(3), 589-599.
- Lyvers, M., Karantonis, J., Edwards, M. S., & Thorberg, F. A. (2016). Traits associated with internet addiction in young adults: Potential risk factors. *Addictive Behaviors Reports*, 3, 56-60.
- Maniaci, G., Picone, F., Van Holst, R. J., Bolloni, C., Scardina, S., & Cannizzaro, C. (2017). Alterations in the emotional regulation process in gambling addiction: the role of anger and alexithymia. *Journal of Gambling Studies*, 33(2), 633-647.
- Morsunbul, U. (2014). Internet addiction in adolescence period: its relations with identity style and ruminative exploration. *Anadolu Psikiyatri Derg*, 15(1), 77-83.
- Sariyska, R., Lachmann, B., Markett, S., Reuter, M., & Montag, C. (2017). Individual differences in implicit learning abilities and impulsive behavior in the context of Internet addiction and Internet Gaming Disorder under the consideration of gender. *Addictive Behaviors Reports*, 5, 19-28.
- Scimeca, G., Bruno, A., Crucitti, M., Conti, C., Quattrone, D., Pandolfo, G., & Muscatello, M. R. A. (2016). Abnormal illness behavior and Internet addiction severity: The role of disease conviction,

